

Samira ƏSRƏF

- Bəsti xanım, artıq 40 ilə yaxındır ki, sənədsiniz, teatr sahəsində, televiziya tamaşalarında bir-birindən gözəl, yaddaqalan rollar ifa etmişiniz. Neçə illərdi pedaqoji fəaliyyətlə də məşğulsunuz. Bunların üzərinə bir də məişət qayğılarını gəlsək, əslində bütün bunlar bir qadının zərif çiyinləri üçün çox ağırdır. İndi gəri çevrilib o illərə, keçmişə boylananda, heyvətlənmişiniz?

- Çox heyvətlənirəm. Siz elə bil ki, bu sualı mənim ürəyimi oxuyub verdiniz. Gəriyə çevrilib baxanda öz-özümü fikirləşirəm ki, ilahi bütün bunları mən təkbəşinə, kömək-siz, dostsuz necə etmişəm? Siz bilirsiniz ki, teatrdə işləmək çox çətindir. İstər şəxsi həyatımda, istərsə də teatrdə çox çətinliklərlə rastlaşmışam. Düzdür bizim böyük yazıçımız rəhmətlik İlyas Əfəndiyev o dövrdə mənim üçün çox köməkçilər etmişdi. O, mənə həmişə o qədər qayğı və hörmətlə yanaşmışdı ki, bu günə qədər də onun mənə qarşı olan xeyirxah münasibətini, yaxşıqlarını unuda bilmirəm. İlyas müəllim mənə aktrisa kimi ilk dəfə "Büllur sarayda" Lalə obrazı ilə bəyənmişdi. Bundan sonra mən onun "Şeyx Niyabani" pyesində Gülruxu, "Ağıllılar və dəllilər"də Azadə xanımı, "Hökmdar və qız"nda Ağabəyim, "Fonha iydo ağac"nda Sürrəyvanı və nəhayət, "Xurşidbanu Notavan"da Notavan obrazlarını ifa etmişəm.

Neçə illərdi ki, mən İlyas Əfəndiyevin heç bir əsərində işləməmişəm. Ancaq artıq on üç ildir işlədiyim İncəsənət universitetində bu günə qədər dörd kurs təhvil vermişəm. Hər kursun buraxılışında mən öz tələbələrimlə İlyas Əfəndiyevin bir pyesini səhnəyə qoymuşam. Birinci kursda "Bahar suları", ikinci dördüncü "Məhv olmuş gündəliklər", üçüncüdə "Büllur sarayda", indiki "Ağıllılar və dəllilər" pyesini səhnələşdirmişəm. Əslində, İlyas müəllimin məşhur əsərindən yola çıxsaq, həmin ifadəni onun özünə də şamil etmək olar ki, İlyas müəllim bu gün də bizimlədir. Çünki o, böyük kişi, böyük sənətkar və şəxsiyyət idi. Onun əsərləri bu gün də aktueldir. Əsl klassika da məhz budur.

Keçdiyim həyat yolundan danışanda həyatımda, sənətimdə olan işiçil insarlardan söz açmaq istəyirəm. Həmin insarlardan bir də Vaqif İbrahimov olub ki, o, da gənçlik illərində mənə mənə çox dost-

"Dördüncü divar" layihəsinin bugünkü qonağı xalq artisti Bəsti Cəfərova

Bəsti xanım ilə ilk görüşümüz 2013-cü ilə təsadüf edir. O vaxtı mənim üçün hər zaman "Solğun çiçəklər" in əlçatmaz Pərişi olan bu böyük aktrisanı canlı görə biləcəyimi təəvvür edə bilmirdim. Amma elə ilk görüşdən sadə, həssas, istedadlı və ən əsası içli bir insan olması ona olan sevgimi bir az da artırdı...

Aradan dörd il keçmişdi. Mesaj yazıb söhbətəlmək istədiyimi bildirəndə, rəddəddü etdi, mətbuatdakı qüsurlardan şikayətləndi. Özüm haqqında bir neçə xatırlatma etsəm də, yadıma heç nə düşmədi. Belə olan halda keçmişdə olan müsahibənin mətnini yollamalı oldum. Əlahəzrət mətn öz sözünü dedi. Bəsti xanım, sevə-sevə mənimlə görüş gününü təyin etdi. Növbəti gün Fedra, Afət, Ağabəyim, Nətavan, Ədilə, Xanuma kimi obrazlardan sıyrılmış sadə, təvəzökar, mehriban bir qadınla üz-üzə əyləşmişdim.

BƏSTİ CƏFƏROVA:

"İçimdəki o balaca Bəsti hələ də yaşayır..."

tök olub. O vaxtı mən teatra gələndə gənç idim. Və burada sözün əsl mənasında böyük sənətkarlar vardı. Düzdür, onlar mənə yaxşı qarşılaşmışdılar, köməkçilər edirdilər. Amma nə qədər olsa, iynələyənlər də olurdu. Bunlardan yorulanda, həmişə Vaqif müəllimin yanına gedirdim. Və o, haqiqətən də öz müdrikliyi ilə mənə böyük dəstək olurdu.

Mən sonralar bildim ki, Vaqif müəllim mənə mənə on yaş böyük olub. Amma o zaman elə bilirdim ki, həddindən artıq yaşlı bir insanla söhbət edirəm. Vaqif müəllim çox müdrik insan idi. O, ölümlə nə qədər də mənimlə həmin dövrdən başlayan dost münasibətini qoruyub saxladı.

Ünvanıyyətlə mən şəxsi həyatımda da, məişətdə də hər bir işi həmişə özüm etmişəm. Heç vaxt şəxsi köməkçim filan olmayıb. Düzdür anam sağ olanda qızına baxıx. Amma yəni də mən övladımın bütün ağırlığını heç vaxt yaşlı anamın üzərinə atmamışam. Onun palatnı da özüm yumaşam, xörə-

adını alanda, Timuçin müəllim mənə və bir neçə sənət adamına kitab yazmaq barədə tövsiyə etdi ki, iki il ərzində kitab yazıb müdafiə edək. Mən də çox yaxşı qarşıladım. Çünki mənə belə bir məarifpörvor təklif üçün mən də nəzərdə tutulmuşam, niyə də bunu reallaşdırma-yım?

Kitab yazmağı qorara alanda məhz elə teatrdən yazmaq istədim. Çünki mən artıq neçə illərdi bu aləmin içindəyəm, özümü burdan kənarla hiss edə bilmərəm. Teatr artıq mənim həmişəki evim, həmişəki yaşam tərzimdir. Üstəlik uzun müddətdir istər tələbələrəmlə, istər iş prosesimlə bağlı özümü məşğul sayıram. Başını balısa qoyan kimi yatırsan. Ola bilər ki, şəxsi həyatımda nəso uğursuzluqlar olub. Amma lap elə şəxsi həyatımda da qəbahət sayıla-sı moqəmlər yaşanmayıb. Sənətdə elədiklərimi vaxtında etmişəm. İlyas Əfəndiyev, Vaqif İbrahimovlu və sənətimə qiymət verən dövlət məmurlarımızın mənəvi dəstəyi olub, amma mən də öz boynuma düşsən işlərin hamısına öz zəhmətim hesabına nail olmuşam.

- Teatr sənətindən bəhs edən iki kitabın müəllifiniz. Necə oldu kitab yazmaq qərarına gəldiniz?

- 2013-cü ildə mən professor

fənni tədris edən yaxşı müəllimlərimiz var. Amma mən özüm öz istədiklərimi də onlara tədris etmək istəyirəm. Çünki gələcəkdə onlarla tamaşa hazırlayanda onlar artıq biki madam ki, belə bir məarifpörvor təklif üçün mən də nəzərdə tutulmuşam, niyə də bunu reallaşdırma-yım?

Kitab yazmağı qorara alanda məhz elə teatrdən yazmaq istədim. Çünki mən artıq neçə illərdi bu aləmin içindəyəm, özümü burdan kənarla hiss edə bilmərəm. Teatr artıq mənim həmişəki evim, həmişəki yaşam tərzimdir. Üstəlik uzun müddətdir istər tələbələrəmlə, istər iş prosesimlə bağlı özümü məşğul sayıram. Başını balısa qoyan kimi yatırsan. Ola bilər ki, şəxsi həyatımda nəso uğursuzluqlar olub. Amma lap elə şəxsi həyatımda da qəbahət sayıla-sı moqəmlər yaşanmayıb. Sənətdə elədiklərimi vaxtında etmişəm. İlyas Əfəndiyev, Vaqif İbrahimovlu və sənətimə qiymət verən dövlət məmurlarımızın mənəvi dəstəyi olub, amma mən də öz boynuma düşsən işlərin hamısına öz zəhmətim hesabına nail olmuşam.

- Ümumilikdə götürəndə indi bu sənətə gələn tələbələr arasındakı sənətə sevgi varmı?

- Açıq, bizim dövrdəki qədər deyil. Amma istedadlı və sənət sevgisi ilə gələnlər var. Əslində, bütün kursdan nə o dövrdə, nə də indi bütünlüklə istedadlı məzunlar buraxılmır. Əgər bir kursdan iki, üç tələbə etimadi doğruldursa, artıq həmin kurs uğurlu hesab olunur.

- Yaradıcılığınıza nəzər salanda görürük ki, davamlı olaraq faciəvi qadın obrazları yaratmışınız. Yəni dramatik yaradıcılığınızdan qırmızı xətt kimi daima keçib. Amma son illər "Xanuma" və "Nazirin xanımı" tamaşasında yumor daha qabarıqdır. Bunu yaradıcılığınıza dincəlmə dövrü hesab etmək olar?

- Dincəlmək dövrü mənə dəzdim. Bu, sadəcə olaraq belə aləmdir. İsrəfil müəllim, o vaxtı mənə soruşmuşdu ki, hansı rolları ifa etmək istə-

təyirson? Mən də sadalamışdım həmin rolları. Ondan sonra 2011-ci ildə "Xanuma" tamaşasında Xanumanı ifa etdim, 2013-də "Kuraj və övladları"nda Kurajı. Ən sonda isə "Nazirin xanımı"ndakı Jivkanı. "Kuraj və övladları" tamaşası kim nə deyir-desin, çox gözəl alınmışdı. Tamaşanın rejissorundan, tərəf-müqabilərimdən də razıydım. Sadəcə olaraq o vaxtı belə bir fikir irəli sürülmüşdü ki, həmin əsərdə böhs olunan müharibə bizim dövrə səsleşmir. Ancaq bunun nə əhəmiyyəti var? Müharibə müharibədir. İstər on yeddinci əsrdə olsun, istər indi olsun. O dövrdə də insanlar həlak olur, faciələr baş verir, analar ağlayır indi də. Ancaq bayaq qeyd etdiyim səbəbə görə həmin tamaşanı repertuardan çıxardılar. Sözü düz, mən istərdim ki, o tamaşaya bir də qayıdım. Çünki çox gözəl material idi.

- Bəsti xanımı, rolun böyüyü, kiçiyi ifadəsi ilə razısınız?

- Bilirsiniz, mənim istər baş rol, istərsə də epizodik rol ifa edən aktyorların hamısına hörmətim var. Amma rolun böyüyü, kiçiyi təbii ki, var. Siz fikir verin, Hökümə Qurbanovanın adı çəkiləndə hansı fikir, ab-hava yaranır, digər epizodik bir aktyorun adı çəkiləndə hansı. Bilirsiniz, aktyorluq elə bir sənətdir ki, onun emosional yaddaşının olması mütləq şəkildə vacibdir. Zamanla gördüyü, yaşadığı hadisələr, rastlaşdığı insanların həyatı və s. bütün bunlar hamısı həmin emosional yaddaşa toplanır. Hansı aktyorun ki, belə yaddaşı, bazası var, o daima daxilən dolu olur. Səhnəyə çıxan aktyor başqa müəllifin sözləri ilə çıxsa da, əgər həmin baza boşdursa, tamaşaçı uzağı on dəqiqə aktyorun ayağına, paltarına, gözəlliyinə tamaşa edəcək, ondan sonra əgər ifaçının daxili zəngin deyilsə, o birmənalı şəkildə diqqətdən kənar qalacaq.

- Hansı rejissorla tandem yarada bildiniz?

- Hərdən deyirlər ki, yaxşı rejissor yoxdu, mən bu fikirlə razı deyiləm. Hətta bu fikrin tam əleyhinəyəm. İndiki zamanda yaxşı aktyor problemi ola bilər. Çünki çox vaxt rejissorlar rol bölgüsü edəndə yaxşı aktyor tapa bilmirlər. Amma yaxşı rejissor yoxdur söhbəti doğru deyil. Mən özüm Adil İskəndərovun iki il tələbəsi olmuşam. Tofiq Kazımov məni teatra gətirəndə, onun bir tamaşasında işləmişəm, sonra Tofiq müəllim rəhmətə gedib. Bundan başqa Mehdi Məmmədovun "İblis" tamaşasında da iştirak etmişəm. Yəni demək istəyirəm ki, mən hər üç korifey sənətkarlarla da işləmişəm, müasir rejissorlarla da. Ondan sonra Ağakəşi Kazımovun "Solğun çiçəklər", "Billur sarayda", "Çahargah fantaziyası" kimi tamaşalarında da işləmişəm.

1980-ci ildə Mərahim Fərzəlibəyov Dram teatrına rejissor kimi, mən isə aktrisa kimi təsdiq olundum. On il ərzində Mərahim Fərzəlibəyovun heç bir tamaşasına rol təklifi almamışam. Hətta mənim ifamı bir müddət bəyənməyib. Ancaq 1990-cı ildə Mərahim müəllim İlyas Əfəndiyevin "Tənha iyde ağacı" tamaşasını səhnələşdirəndə İlyas müəllim israrla mənim həmin tamaşada iştirakımı arzuladı. Həmin dövrdən üzü bəri mən onun hazırladığı bütün tamaşalarda olmuşam. Hətta o zaman rəhmətlik Həsən Turabov mənə rol verilməsinə qarşı olub. Çünki mənim haqqımda gedib ona olar-olmaz sözlər demişdilər. O da araşdırmadan-ələmədən məndən incik düşmüşdü. Bu səbəbdən də Həsən Turabovun direktor olduğu dövrdə Mərahim Fərzəlibəyovdan başqa heç bir rejissor mənə rol verməyib. Birçə Mərahim

müəllim deyirdi ki, baş rolda Bəsti oynayırsa, tamaşanı hazırlayıram, oynamırsa, imtina edirəm. Yəni ən çox işlədiyimi rejissor Mərahim Fərzəlibəyov olub. Açıqı, mənimlə işləməyən rejissorlardan da umu-küsü etməmişəm. Heç vaxt həmin rejissorlara deməmişəm ki, siz niyə mənimlə işləmirsiniz və.s. Əgər Mərahim məni bəyənirsə, bu o demək deyil ki, bütün rejissorlar məni bəyənməlidir. Məsəl üçün, Mehriban Ələkbərzadə ilə cəmi iki tamaşamız olub. "Poçt şöbə-sində xəyal" və "Afət". Vəssalam. Bu iki tamaşada çox gözəl yaradıcılığımız olub və bu, mənə kifayətdir. Bəhrəm Osmanovla da "Kral Lir", "Xurşidbanu Natəvan" və "Kaş araba aşmaydı" tamaşaları üzərində işləmişik. Bu tamaşalardan sonra onunla heç bir əməkdaşlığımız olmayıb. Amma indi mən buna görə onunla küsülmək apara bilmərəm axı... Ola bilsin o, bir rejissor kimi digər tamaşalarında məni görməyib, başqa aktrisaları görüb. Olsun. Bu məndə heç vaxt narahatlıq yaratmayıb. Əsas olan odur ki, mən heç vaxt rolsuz qalmamışam. Yəni mənim ən çox işlədiyim rejissor Mərahim müəllim olub.

- Bu qədər vaxt ərzində yaqın Mərahim Fərzəlibəyovdan öyrəndikləriniz də olub?

- Əbətə. Mən sizə bir söz deyim, 2015-ci ildə tələbələrimlə birgə nağıl-tamaşa səhnələşdirmişdik. Niyə nağıl? Çünki mən nağılları çox sevirəm. Bu günün özündə də nağıl filmlərinə baxıram. Elə dünən oturub "Küllüce" nağılına baxmışam (gülür). Nə qədər kənar-dən zəhmli, öz haqqını tələb edən aktrisa təsiri bağışlasam da, mənim içimdəki o, balaca Bəsti hələ də yaşayır. Bu günə qədər də mən içimdəki o, təmizliyi qoruyub saxlamağa çalışmışam. Çünki yaradıcı insanam. Əgər yaradıcı insanın daxili çirkənlirsə, o, nə ürəkdon gülə, nə də ağlaya bilər.

Həmin tamaşanın eləcə də digər tamaşanı hazırlayan zaman, səhnə mizənlərini işləyərkən hiss etdim ki, mən Mərahim müəllimdən öyrəndiklərimi səhnədə tətbiq edirəm. Təbii ki, mənim öz içimdə də rejissorluq faktoru var. Çünki rejissor bütöv bir tamaşanın rejissorudursa, mən də öz içimdə öz rolumun rejissoruyam.

Amma onunla işləmək mənim üçün çox rahatdı. Düzdür, Mərahim müəllimin bu sözdən xoşu gəlmir. Amma bu, həqiqətdən də belədir. O, heç vaxt pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmadı. Onun tələbəsi yoxdur. Amma bəlkə də yeganə elə onun tələbəsi mən özüməm.

- Yeni tamaşa təklifi varmı?

- Bəli. Hal-hazırda yeni bir tamaşa üzərində hazırlıqlar gedir. Bu Məmməd Səid Ordubadinin "Qılınc və qələm" romanını, yeni versiyada səhnələşdirilməsidir. Tamaşanın rejissoru da Mərahim Fərzəlibəyovdur.

"Qılınc və qələm" romanı Tofiq Kazımovun rəhbərlik etdiyi dövrdə elə Tofiq müəllim tərəfindən bizim teatrda səhnəyə qoyulub. Mən də təbii ki, həmin tamaşanı izləmişəm. Qətibə rolu mənə təklif olunanda açıqı, mən təəccübləndim. Mərahim müəllimə də dedim ki, axı həmin əsərdəki Qətibə obrazı çox cavanlı. O, isə mənə bildirdi ki, tamaşada Qətibənin cavanlığı yox, sürgündə olan illəri, yaşının qürub çağı təsvir olunacaq.

Mən də öz növbəmdə romanı yenidən oxudum, o dövrün tarixinə nəzər saldım, müəyyən araşdırmalar etdim. Artıq tamaşanın hazırlıq mərhələsi başlanıb.